

7. Малихін О.В. Методологічні основи визначення дидактичних умов у дослідженнях з теорії навчання (у вищій школі) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>.
8. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А. Зязюна. – 2-ге вид. допов. і переробл. – К. : Вища школа, 2004. – 422 с.
9. Прыгин Г.С. Личностно-типологические особенности субъектной регуляции деятельности: Дис. ...д-ра психол. наук: 19.00.01 / Г.С. Прыгин. – М., 2006. – 462 с.
10. Рижкова А.Ю. Дидактичні умови інтенсифікації навчання студентів економічних спеціальностей у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.пед.н.: 13.00.09. / А.Ю. Рижкова. – Тернопіль, 2014. — 20 с.

Горбач В.В.

ФОРМИРОВАНИЕ САМОСТОЯТЕЛЬНОСТИ КАК ЛИЧНОСТНО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО КАЧЕСТВА БУДУЩИХ ЭКОНОМИСТОВ

В статье раскрыты особенности формирования самостоятельности как профессионально-личностной черты будущих экономистов, которая формируется в результате самостоятельной работы. Самостоятельность является необходимым условием осуществления самостоятельной учебной деятельности студентом. В то же время самостоятельность определяется как черта характера личности, индивидуализирует образ мышления и развитие морально-волевых качеств. Определено, что развитие самостоятельности осуществляется поэтапно – от низкого, через средний и до высокого уровня. Раскрыто понятие «дидактическое условие» как совокупность специально созданных обстоятельств организации процесса обучения, в том числе и самостоятельной работы. Определены дидактические условия организации самостоятельной работы будущих экономистов при изучении математических дисциплин.

Ключевые слова: самостоятельная работа, самостоятельность, уровни самостоятельности, дидактические условия, подготовка экономистов.

Vita Horbach

FORMATION OF INDEPENDENCE AS PERSONAL AND PROFESSIONAL TRAITS OF FUTURE ECONOMISTS

In the article reveals features of formation of professional independence as personality traits of future economists that occurs as a result of independent work. Independent work is a necessary condition for student's self learning activities. However, independence is defined as a personality trait which individualizes way of thinking provided the training activities.

Development of independence carried out in stages - from low through medium to high. Low level it is the executive independence. It's characterized by the ability to have experience at the level of recognition to such a degree that allows you to independently and accurately perform the operation, action or series of actions studied using the instructions for their implementation.

Intermediate is the independence of action in typical situations. At this level of autonomy is manifested as a result of the assimilation of experience in the reproduction of knowledge in typical situations. There is application instructions for tasks by specific activities independently performed the appropriate action or series of typical situations.

The high level of independence is a custom action in situations or creative independence. Possession of the method in atypical situations. The acquisition experience at «work».

Independent work of students of economic specialties while studying mathematical disciplines contribute to the formation of their personal and professional independence only if the totality of teaching conditions in the process of organization. The term "didactic condition" revealed a set of specially created circumstances of the learning process, including independent work.

The analysis factors in the formation of autonomy to determine such didactic conditions of independent work of students of economic specialties when studying mathematical sciences:

- the existence of positive motivation to study mathematical sciences;
- professional orientation of mathematical sciences;
- use of the best forms of self-realization through diversification of jobs and improving skills for its implementation.

Designated didactic conditions of independent work of future economists in the study of mathematical disciplines contribute to the formation of students' skills to exercise self with further acquisition of high level of independence.

Keywords: individual work, self-dependence, levels of self-dependence, didactic conditions, economists training.

Подано до редакції 06.11.2016.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, доц. Л.А.Мартіросян

УДК 378.015.311:796.81.072.4

© 2016

Євтифієв А.С.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ СУДДІВ З ВІЛЬНОЇ БОРОТЬБИ У ПРОЦЕСІ ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті розглядається проблема підготовки суддів з вільної боротьби, сформульовані фактори, що впливають на успішність суддівської діяльності. Виявлено, що успішність складної суддівської діяльності крім суддівського досвіду, знання техніки і тактики боротьби обумовлюється високим рівнем розвитку професійно-важливих психофізіологічних функцій. Акцентовано увагу на вплив психологічних факторів на діяльність суддів в змагальний період, до яких відносяться управління мотивацією і психічним станом судді. Проаналізовано, що розвитку особистісних якостей судді з вільної боротьби сприяють психотехнічні вправи, прийоми саморегуляції, запропоновані формули самонавіювання, які

будуть спрямовані на вдосконалення підготовки та перепідготовки суддів різної кваліфікації. Проведено соціологічне опитування серед вітчизняних суддів щодо визначення особистісних якостей судді та їх вплив на суддівську діяльність. Виявлено, що до вирішальної сутички судді готуються крім морально, а й фізично (виконують фізичні вправи, зарядку для рук і очей); тренера і спортсмени не встигають за мінливими правилами, що приводить до конфліктів з суддями; основними характеристиками успішності арбітра визнано: об'єктивність, порядність, незалежність, принциповість, незламність, проте більшість опитаних не вважають себе авторитетними суддями України. Виділення факторів, висвітлення ролі засобів фізичного виховання в процесі професійного становлення і зростання суддів з вільної боротьби допоможе розробити систему педагогічних прийомів, спрямованих на вдосконалення підготовки та перепідготовки суддів різної кваліфікації. Відзначено, що тільки професійна підготовка суддів, з урахуванням індивідуальних особливостей, дасть можливість виховати підготовленого суддю, здатного професійно відсудити будь-яку сутичку, і тоді, можна з увенченістю стверджувати, розуміючи особисті функціональні можливості суддів, буде вироблятися найбільш повне (достовірне) судження про успішність кожного з них у своїй суддівській діяльності.

Ключові слова: судді з вільної боротьби, особисті якості, підготовка, професійна діяльність, психологічні фактори, мотивація, психотехнічні вправи.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Спорт – це унікальне суспільне явище, яке абсолютно нікого не може залишити байдужим. Разом з тим спорт – це суперництво, прагнення показати результат на межі можливостей, перемоги в спортивній боротьбі.

У кожному виді спорту є свої певні правила, відповідно до яких виконуються рухові дії, ведеться спортивна боротьба, здійснюється оцінка дій, визначається результат і переможець. За дотриманням правил учасниками змагань стежать спортивні судді. Вони ж фіксують і оцінюють результат. В окремих видах спорту для досягнення більшої точності при визначенні результату, показаного спортсменами, і об'єктивності в оцінці їхніх дій широко використовуються сучасні технічні засоби. Однак, незважаючи на стрімкий технічний прогрес в спорті, на сьогодні залишається ще цілий ряд видів спорту, в яких оцінка спортивних дій здійснюється тільки на рівні суб'єктивного рішення спортивного судді. До числа таких видів віднесено і вільну боротьбу.

Складність суддівства з кожним роком зростає. Об'єктивні труднощі суддівської діяльності з вільної боротьби значною мірою зумовлені психологічною напруженістю і відповідальністю за прийняті рішення, високою динамічністю, стислістю і швидкою зміною ситуацій, в яких від суддів очікують абсолютно неупереджених і безпомилкових рішень, а також високими фізичними навантаженнями, які повинні виконувати арбітри під час сутички.

У діяльності арбітрів з вільної боротьби, відсутня єдність у розумінні і трактуванні технологічних аспектів правил боротьби. Це негативно позначається на формуванні технічної та тактичної підготовленості спортсменів, призводить до неякісного відбору до складу збірних команд, що негативно відбивається на успішності виступів спортсменів за кордоном.

У складних умовах арбітрам потрібно точно зафіксувати досягнутий результат або визначити перевагу одного спортсмена над іншим, - це обставина вказує на те, що сучасний спорт (особливо спорт вищих досягнень) потребує досить розвиненого інституту суддівства.

Цілком очевидно, що у зв'язку з прогресом розвитку вільної боротьби, зі змінами в правилах, необхідно підвищувати якість підготовки суддів, рівень кваліфікації яких повинен відповідати і рівню вільної боротьби.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Різноманітні аспекти суддівської практики було розглянуто в роботах таких дослідників, як: А.Д. Будогосский, О.В. Дукальська, А.В. Зенович, Ю.Д. Железняк, В.О. Кунянський, О.В. Чачин, С.О. Полієвський, Л.В. Костікова, М.І. Цукерман та ін. [3; 4; 7; 8; 9; 10; 11]. В них акцентується увага на важливості саме професійного суддівства, стверджується думка про те, щоб стати кваліфікованим суддею необхідно, як мінімум 10 років, отже тому ті, хто починає підготовку в молодому віці, мають кращі можливості в досягненні успіху.

Згідно з поглядами М.І. Цукерман [11], суддівство слід розглядати як спеціальність, якій треба постійно вчитися. Оволодіння нею дослідник пов'язує із актом удосконалення професійних якостей суддів, які мають дати адекватну оцінку результатам професійної діяльності спортсменів.

Аналіз ґрунтовних праць провідних учених показав, що успішність будь-якої професійної діяльності істотно залежить від прояву особистісних якостей індивіда (К.О. Абульханова-Славська, Б.Г. Ананьєв, Л.М. Анциферова, О.Г. Асмолов, Л.С. Виготський, О.М. Леонтьєв, А.В.Петровський, С.Л. Рубінштейн та ін.). У зв'язку з вищезазначеним, у своїй роботі ми пропонуємо розглянути шляхи вдосконалення особистісних якостей суддів з вільної боротьби, що мають суттєвий вплив на успішність суддівської діяльності.

Формулювання цілей статті... Мета даної статті полягає у визначенні факторів, що мають істотний вплив на якість професійного суддівства, та висвітленні ролі засобів виховання у процесі професійного становлення і зростання суддів із вільної боротьби.

Виклад основного матеріалу дослідження... Аналіз психолого-педагогічної літератури з теми дослідження показав, що багато дослідників одним з визначальних чинників ефективності суддівської діяльності

вважають досвід. Згідно з нашими переконаннями, слід акцентувати особливу увагу і на процесі вдосконалення особистісних якостей арбітрів. На необхідність таких дій вже було вказано у роботі Ю.Д. Железняк, В.О. Кунянського, О.В. Чачина [8].

Вивчення літератури з діяльності суддів з вільної боротьби в процесі змагання дає змогу стверджувати думку про те, що об'єктивно існують різні фактори, що мають вплив на ефективність цієї діяльності. Ми пропонуємо більш детально зупинитися на висвітленні сутності «внутрішніх» факторів: фізичних (медико-біологічних); психологічних; кваліфікаційних; моральних (морально-етичних), зазначених у дослідженні В.О. Кунянського [9].

Медико-біологічні фактори – це фактори, що впливають на фізичне здоров'я суддів: брак сну, переїдання або голод, екологія навколишнього середовища, зміни атмосферного тиску, переїзди і авіаперельоти, нервові стреси й т.ін. Слід зазначити, що кожен суддя, який професійно займається суддівством, відрізняється від будь-якого іншого судді тим, що він повинен судити незалежно від ситуації, в якій він опинився, бо відкладати змагання (сутичку) не можна, а заміни може і не бути. Тому суддя зобов'язаний самостійно, перш за все, підтримувати на належному рівні своє здоров'я і бути завжди у гарній фізичній формі.

До психологічних чинників віднесені такі, що мають суттєвий вплив на психіку суддів, тобто на їх психологічний стан: відчуття, сприйняття, увагу, пам'ять, мислення, емоції і вольові якості.

Більшість дій судді виконують, ґрунтуючись на зоровому сприйнятті. Під час безперервного потоку інформації про комплекс рухомих дій необхідно швидко й точно оцінювати ситуації та приймати вірні рішення. Тому особливі вимоги ставляться до великого обсягу поля зору.

Суддя приймає рішення в умовах жорсткого ліміту часу, що висуває великі вимоги до швидкості реагування. Висока швидкість пересування борців та раптові зміни ситуації ставлять також високі вимоги до обсягу, інтенсивності, стійкості, розподілу і переключення уваги.

Для досягнення успішності в суддівській діяльності арбітри повинні також вміти управляти своїми емоціями, діями, психікою в умовах стомлення.

Психологічна підготовка має припускати навчання суддів універсальним прийомам, що забезпечують їхню психологічну готовність до діяльності в екстремальних умовах суддівства сутичок, а також способам мобілізації на максимальні вольові і фізичні зусилля, саморегуляції емоційних станів, що дозволить підвищити ефективність суддівської діяльності в цілому [8].

Практично кожен суддя відчуває напружений емоційний стан, обумовлений самим актом переживання суддівства сутички (операційна напруженість).

Згідно з думкою спортивних психологів, психічна напруженість (стрес) не тільки неминуча, але й необхідна, бо в спокійному стані ефективно судити не можна. Слід зазначити, що під час тривалої сильної дії впливів, що збуджують, або гальмують психічні процеси, настає перенапруження. Зазвичай стресова ситуація викликає підвищення рівня активності, мобілізацію сил (позитивний стрес – евстресс), проте може викликати і дезорганізацію поведінки і діяльності (негативний стрес – дистрес).

Протидія несприятливим стресовим факторам здійснюється завдячуючи оволодінню спеціальними прийомами регуляції психічного стану. До них можна віднести наступні:

- управління мотивацією судді, що виявляється, перш за все, в упевненості в собі, в своїй майстерності. Давно відомо, що успіх людини схильна пояснювати внутрішніми причинами («я зумів»), а невдачу - зовнішніми («мені завадили»). Таку особливість необхідно використовувати при управлінні мотивацією суддів. Кожен найменший успіх (вдале суддівство) треба використовувати для підвищення у суддів почуття впевненості в своїх можливостях. Інша річ - невдача. Тут, як вважають психологи, приблизно в половині випадків слід погоджуватися з суддями, що у невдачі найменш винні вони, а в половині - підкреслювати їхні недоліки в методиці суддівства з одночасним визначенням можливих шляхів виправлення ситуації, що склалася. Англійський психолог Р. Уайт [12] для спортсменів ввів термін «мотивація ефективності» і показав, що головне в ній – почуття компетентності. Цей термін, згідно з нашими переконаннями, слід поширити і на спортивних суддів, бо кожним суддею рухає свідомість того, що саме він компетентний у своєму виді спорту: володіє всіма нюансами суддівства, фізично добре підготовлений, в якихось деталях перевершує своїх колег. На професійне становлення арбітра істотний вплив має визначення найдрібніших ознак його майстерності, за якими він відрізняється від інших представників такого ж амплуа. Вміння керувати власним психічним станом є важливою властивістю судді-професіонала. На цей факт було вказано відомим спортивним психологом Г.Д. Горбуновим [6]. Автор стверджує думку про те, що цілеспрямована і досить тривала загальна психологічна підготовка призводить до того, що необхідність управління суддею ззовні буде ставати все менше і менше. Отже, система саморегуляції дозволить судді успішно управляти собою в умовах зростаючих психічних і фізичних напружень.

Психологічна підготовка суддів має тісний зв'язок із засобами виховання. Їх застосування під час особистісного та професійного зростання суддів буде корисним за умов урахування психологічних особливостей судді (характер, темперамент, мотивація заняття суддівством, вольові якості й ін.). Наприклад, судді, який

старанно та методично виконує свою справу, слід вказувати на його успішність. Таке нагадування сприяє формуванню «психічного захисту» проти складних життєвих обставин. Справжній професіонал буде намагатися підвищити результативність власної праці. Допомогає цьому і аналіз виконаної роботи з підвищення майстерності за певний період часу. Він також є елементом психологічної підготовки і психологічного захисту [4; 8].

Однією з умов підвищення ефективності діяльності судді є заходи, що сприяють відновленню його організму. До них можна віднести наступні:

- повноцінні фізичні вправи, правильне чергування навантажень і відпочинку, зміна видів діяльності та ін.;
- організація цікавого відпочинку;
- аутогеннетренування;
- психологічна сумісність з колегами;
- вібро- і гідромасаж, світло- і теплопроцедури;
- правильне харчування;
- фармакологічні засоби й ін.

Найбільш простими і доступними засобами відновлення є пасивний і активний відпочинок, масаж і парова лазня [8].

До кваліфікаційних чинників у психолого-педагогічній літературі віднесено такі, що сприяють висококваліфікованому суддівству сутичок: знання правил змагань і методики їхнього застосування на практиці; розуміння сутності боротьби; наявність умінь в галузі суддівської діяльності; володіння необхідними навичкам в практичному суддівстві й ін. До їх числа віднесено і діловий вигляд судді [10].

Морально-етичні фактори – фактори, що дозволяють впливати на суддів з метою дотримання ними морально-етичних норм поведінки та недопущення упередженого суддівства. Відповідальність, об'єктивність, принциповість, тверді внутрішні переконання, сумлінність, самодисципліна – ось ті якості, розвиненість яких надають судді можливість не піддаватися ніяким спокусам як в суддівській діяльності, так і в побуті [8].

Розвиткові особистісних якостей судді з вільної боротьби сприяє виконання психотехнічних вправ, оволодіння прийомами саморегуляції і самонавіювання. Ці прийоми засновані на словесних впливах і образах, що формуються у судді, коли він представляє різні ситуації, а також свої дії в них. Візуалізація власних дій через використання відеозаписів дозволяє суддям дати оцінку власній методиці та проаналізувати помилки в суддівстві, якщо вони мали місце. У цьому випадку дуже важливою є робота зі створення почуття впевненості та успіху [9].

Аналіз робіт Дж. Бука, Ч. Ширна, І.В. Вачкова [3; 5] показав доцільність використання наступних формул самонавіювання:

1. «Я повністю контролюю свою поведінку».
2. «Я бачу труднощі суддівства сьогоднішньої сутички та знаю, як їх подолати».
3. «Я контролюю свої думки і емоції – я цьому навчився».
4. «Я зможу без помилок відсудити цю сутичку».
5. «Моя команда – суддівська бригада, допоможе в суддівстві сутички».

У паузах сутичок можна використовувати такі прийоми, як спокійний аналіз своїх дій, а також так зване «меню», коли суддя швидко перебирає в пам'яті епізоди минулої сутички і коротко зупиняється на найбільш вдалих рішеннях складних моментів: «...ось тут я прийняв правильне рішення», а тут зафіксована помилка дійсно мала місце».

З метою аналізу впливу вищезазначених чинників, нами було проведено соціологічне опитування серед вітчизняних суддів. Анкетування проводилося з 05.10.2016р. по 07.10.2016р., на чемпіонаті України з греко-римської боротьби у м. Запоріжжі. В опитуванні брало участь 30 суддів різної кваліфікації. Для проведення дослідження нами було використано спеціально розроблену анкету, яка складалася з 25 питань, на які кожен суддя мав можливість відповісти «ТАК» або «НІ», написати цифру або слово для відповіді. Кожен учасник опитування міг висловити власну думку щодо покращення кваліфікаційного рівня суддів, спортсменів та тренерів, бо суддя не лише оцінює технічні дії спортсмена, а й повністю вибудовує характер боротьби.

В анкетуванні брали участь судді наступних кваліфікацій:

- 1s (Олімпійська категорія) – 1 особа;
- 1 (міжнародна категорія) – 2 особи;
- 2 (міжнародна категорія) – 4 особи;
- 3 (міжнародна категорія) – 4 особи;
- Національна категорія – 15 осіб;
- 1 (національна категорія) – 4 особи.

Учасники анкетування мали дати відповідь на наступні запитання:

1. Стаж суддівської діяльності.
2. Чи займалися ви спортивною боротьбою?

3. Ваш вік, стать?
4. Ваша суддівська категорія?
5. Ваша освіта?
6. Чи вважаєте Ви, що успішність діяльності арбітра зі спортивної боротьби залежить від прояву рівня розвитку особистісних якостей?
7. Як Ви психологічно готуетесь до майбутньої сутички?
8. Наскільки добре знають офіційні правила борці, представники команд?
9. Чи потребують борці (самі спортсмени) додаткових занять з інтерпретації офіційних правил?
10. Що Ви відчуваєте перед проведенням складної сутички?
11. Оцініть якість своєї професійної діяльності (за 10-бальною шкалою).
12. Кількість проведених змагань в минулому і цьому сезоні?
13. Як справляєтеся зі стрес-факторами під час проведення офіційної сутички?
14. Чи є суддівство Вашою основною роботою?
15. Чи відповідає рівень підготовленості арбітрів зі спортивної боротьби рівню розвитку спортивної боротьби, як виду спорту?
16. Що приваблює Вас в суддівстві?
17. Ваші плани в суддівській кар'єрі?
18. Чи вважаєте Ви свою кар'єру успішною?
19. Перелічте характеристики успішності арбітра в суддівській діяльності залежності від їх значимості.
20. Чи вважаєте Ви себе об'єктивним арбітром?
21. Чи вважаєте Ви себе стресостійким арбітром?
22. Чи вважаєте Ви себе принциповим арбітром?
23. Чи вважаєте Ви себе уважним арбітром?
24. Чи приймаєте Ви своєчасні рішення?
25. Чи вважаєте Ви себе авторитетним арбітром України в спортивній боротьбі?

Отримані данні свідчать про те що в середньому стаж суддів в Україні складає 12-13 років. Слід відзначити, що вони поділяються на дві категорії: судді, чий стаж роботи не досить великий – до 5 років, та досвідчені судді, що мають стаж суддівства від двадцяти років.

Всі респонденти займалися спортивною боротьбою та мають досвід різної кваліфікації, починаючи від першого розряду та закінчуючи майстром спорту міжнародного класу. Нами було відзначено, що судді з високою спортивною кваліфікацією мають нищу суддівську категорію, а судді міжнародної категорії мають нищу спортивну кваліфікацію. Брало участь в анкетуванні лише чоловіки, середній вік яких складає 40-45 років. Усі респонденти мають вищу освіту. Майже всі судді погодились з тим, що успішність діяльності арбітра зі спортивної боротьби залежить від прояву рівня розвитку особистісних якостей. Більшість арбітрів готуються до вирішальної або фінальної сутички морально та навіть фізично, роблячи примітивні фізичні вправи, зарядку для рук, очей. У зв'язку із постійними змінами в правилах, спортсмени та тренери не встигають оволодіти матеріалом, вміщеним у додатках, який стосується оновлення цих правил, тому виникають суперечки між суддею та тренером. Всі арбітри погодились з тим, що тренери та їх учні обов'язково повинні знати правила. Завдячуючи цьому суддям буде легше обслуговувати сутичку, а спортсменам і тренерам очікувати оцінки в тій чи іншій ситуації. Більшість суддів відзначило, що найбільша складність полягає у тому, що при обслуговуванні складної або фінальної сутички, є не тільки внутрішній тиск, але і зовній, коли уболівальники та тренери тиснуть на суддю на користь свого спортсмена. Так з'являється занепокоєння відносно того, як не помилитись?

Жоден суддя, навіть вищої кваліфікації, не оцінив результати своєї діяльності максимально, тобто в 10 балів. Причиною такої оцінки є те, що кожний може помилитися залежно від впливу того чи іншого стрес-фактору.

В середньому кожен арбітр провів за минулий сезон 15-17 змагань різного рівня: від обласних до міжнародних. Під час стрес-фактору суддя повинен поводити себе більш впевнено та своїми чіткими діями не дати привід для конфлікту, або взяти невеличку паузу.

У жодного респондента суддівство не є основним місцем роботи, причина тому – низька оплата праці. Судді вважають, що їх компетентність дозволяє об'єктивно обслуговувати рівень тих спортсменів, що зараз є в Україні.

У виконанні своєї справи суддів приваблює любов до свого виду спорту, соціальний статус та можливість підвищення кваліфікації до судді олімпійської категорії. Більшість опитуваних погоджуються з тим, що їх кар'єра є успішною. Основними характеристиками успішності арбітра ними визнано: об'єктивність, порядність, незалежність, принциповість, незламність. Більшість суддів бачать себе стійкими до стресових ситуацій, уважними та такими, які приймають своєчасні рішення, але, на жаль, переважна більшість опитуваних не вважає себе авторитетними суддями України.

Висновки... На сьогодні суддівство з вільної боротьби не є професійною діяльністю. Проте, суддівство, за оцінкою фахівців, слід розглядати як спеціальність, якій необхідно навчати. У зв'язку з цим, з урахуванням вимог до суддівства на сучасному етапі розвитку вільної боротьби, з суддями повинна проводитися обов'язкова, постійна, цілеспрямована підготовка (навчання).

Рівнем свого суддівства судді повинні сприяти зростанню майстерності спортсменів. Особистість судді з вільної боротьби, бездоганне знання ним правил і вміння застосовувати їх в грі, є основою раціонального регулювання змагань будь-якого рівня.

Судді виявляється честь оцінювати майстерність і рівень підготовленості не тільки гравців, але і роботу тренерського складу, він повинен стежити за дотриманням правил і знаходити шляхи подолання суперечок, що виникають.

Виокремлення факторів, що забезпечують ефективність діяльності суддів в процесі змагання та висвітлення ролі засобів виховання у процесі професійного становлення і зростання суддів із вільної боротьби, з метою їх подальшого урахування допоможе розробити систему педагогічних прийомів, спрямованих на вдосконалення підготовки та перепідготовки суддів різної кваліфікації.

Використана література:

1. Ананьев Б.Г. Развитие психофизиологических функций взрослых людей / Б.Г. Ананьев, ред. Е. Н. Степанова. – М. : Педагогика, 1977. – 248 с.
2. Богоявленская Д.Б. Психология творческих способностей / Д.Б. Богоявленская. – М. : Академия, 2002. – 320 с.
3. Бук Дж. Альманах психологических тестов / Дж. Бук, Ширн Ч. М. : КСП, 1996. – 397 с.
4. Будогосский А.Д. Проблема взаимоотношений судьи с участниками матча и ее взаимосвязь с качеством арбитража в футболе / А. Будогосский // Теория и практика футбола. – 2004. – №1. – С. 16-19.
5. Вачков И. В. Основы технологии группового тренинга: психотехники: учеб.пособие / И.В. Вачков. 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Ось-89, 2003. – 224 с.
6. Горбунов Г.Д. Психопедагогика спорта: учебное пособие для вузов / Г.Д. Горбунов. – М. : Советский спорт, 2007. – 294 с.
7. Дукальская А.В., Зенович А.В. Методика организации и проведения и судейства соревнований по волейболу. Учебное пособие. – Ростов н/Д: РГПУ, 2000. – 98 с.
8. Железняк Ю.Д., Кунянский В.А., Чачин А.В. Волейбол:Методическое пособие по обучению игре.//Под Общ.ред. А.В. Березина, Ю.В. Питерцева. – М. : Издательский Дом «Грааль», 2005. – 112 с.
9. Кунянский В.А. О судьях и судействе / В.А. Кунянский – М. : СпортАкадемПресс, 2002. – 87с.
- 10.Полиевский С.А., Костикова Л.В. и др. Методическая база определения профессиональной пригодности баскетбольного арбитра // Современные проблемы физической культуры и спорта. Сборник научно-методических трудов. Вып. 8. – М. : МГПУ, 2001. – С.37-38.
- 11.Цукерман М.И. Деятельность в соревновательном процессе и методика подготовки судьи по волейболу: Дисс.канд.пед.наук. /М.И. Цукерман. – М. : РГУФКСИТ, 2003. – 142 с.
- 12.White, R. W. Motivation reconsidered: The concept of competence / R.W. White // Psychological Review. – 1959. – V. 66. – P. 297–333.

Евтифиев А.С.

ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ЛИЧНОСТНЫХ КАЧЕСТВ СУДЕЙ ПО ВОЛЬНОЙ БОРЬБЕ В ПРОЦЕССЕ ИХ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ

В статье рассматривается проблема подготовки судей по вольной борьбе, сформулированы факторы, влияющие на успешность судейской деятельности. Выявлено, что успешность сложной судейской деятельности помимо судейского опыта, знания техники и тактики борьбы обуславливается высоким уровнем развития профессионально-важных психофизиологических функций. Акцентировано внимание на влиянии психологических факторов на деятельность судей в соревновательный период, к которым относятся управление мотивацией и психическим состоянием судьи. Проанализировано, что развитию личностных качеств судьи по вольной борьбе способствуют психотехнические упражнения, приемы саморегуляции, предложены формулы самовнушения, которые будут направлены на совершенствование подготовки и переподготовки судей различной квалификации. Проведено социологический опрос среди отечественных судей насчет определения личностных качеств судьи и их влияние на судейскую деятельность. Выявлено, что к решающей схватки судьи готовятся помимо морально, но и физически (выполняют физические упражнения, зарядку для рук и глаз); тренеры и спортсмены не успевают за быстро меняющимися правилами, что приводит к конфликтам с судьями; основными характеристиками успешности арбитра признано: объективность, порядочность, независимость, принципиальность, неспоманность, однако большинство опрошенных не считают себя авторитетными судьями Украины. Выделение факторов, освещение роли средств физического воспитания в процессе профессионального становления и роста судей по вольной борьбе поможет разработать систему педагогических приемов, направленных на совершенствование подготовки и переподготовки судей различной квалификации. Отмечено, что только профессиональная подготовка судей с учетом их индивидуальных особенностей, позволит воспитать подготовленного судью, способного профессионально отсудить любую схватку, и тогда, можно с уверенностью утверждать, понимая различные функциональные возможности судей, будет вырабатываться наиболее полное (достоверное) суждение об успешности каждого из них в своей судейской деятельности.

Ключевые слова: судьи по вольной борьбе, личностные качества, подготовка, профессиональная деятельность, психологические факторы, мотивация, психотехнические упражнения.

Andrii Levytiiev

WAYS TO IMPROVE THE PERSONAL QUALITIES OF THE JUDGES IN FREESTYLE WRESTLING IN THE COURSE OF THEIR PROFESSIONAL ACTIVITY

The article focuses on proving of training of judges in wrestling, the factors influencing the success of the judicial activity is formulated. It was revealed that the success of a complex of judicial activity in addition to the judicial experience, knowledge, techniques and tactics of struggle is caused by a high level of development of professionally important psychophysiological functions. The attention is focused on the influence of psychological factors on the activities of the judges in the competition period, which include the management of motivation and mental state judge. It analyzes the development of personal qualities that judges wrestling promote psycho exercises self-control techniques, provides compounds of formula of auto-suggestion, which will be aimed at improving the training and retraining of different qualifications of judges. A sociological survey was conducted among local judges about the definition of personal qualities of the judges and their impact on judicial activities. It was revealed that a decisive battle in addition to morally judge prepared, but physically (perform physical exercises, exercises for the hands and eyes); coaches and athletes do not keep up with rapidly changing the rules that lead to conflicts with the judges; the main characteristics of the success of the arbitrator considered: objectivity, honesty, independence, integrity, invincibility but the majority of respondents do not feel respected by the judges of Ukraine. Isolation of factors, coverage of the role of physical education in the process of professional development of judges and growth in wrestling will help develop a system of pedagogical methods aimed at improving the training and retraining of different qualifications of judges. It is noted that only the training of judges, taking into account individual characteristics, will allow to raise trained judge, capable professional to seize any fight, and then you can say with confidence, knowing once or personal functionality of judges, will be produced the most complete (significant) a judgment about the success of each of them in their judicial activities.

Keywords: judges in freestyle wrestling, personal qualities, training, professional activity, psychological factors, motivation, psycho exercises self-control techniques.

Подано до редакції 16.10.2016.

Рекомендовано до друку канд. пед. наук, доц. О.А. Жуковой

УДК 378.147.091.33-027.22:796

© 2016

Жукова О.А.

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ: ІННОВАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті ігрові технології заявлені як модифікуюча інновація. Навчання технологіям даного виду пов'язане з використанням моделі навчання, заснованої на активності суб'єктів освітнього процесу. Висвітлено методичну складову діяльності викладача по впровадженню ігрових технологій виходячи із завдань методичної роботи, методичних принципів, функцій методичної роботи, форм методичної підготовки.

Ключові слова: ігрові технології, модифікуюча інновація, професійна підготовка, методична робота.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Підвищення професіоналізму і загальнокультурного рівня педагогічних кадрів є одним з пріоритетних шляхів реформування вітчизняної освітньої системи. Вища професійна освіта у класичному університеті забезпечує майбутніх фахівців професійними знаннями, вміннями та навичками у поєднанні з академічною освітою. В умовах її модернізації особливого значення набуває методична складова підготовки як постійно діючого професорсько-викладацького складу, так і студентів-майбутніх фахівців. Вона являє собою систему, що включає цілі, зміст, методи, засоби і форми організації навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Вивчення робіт психолого-педагогічного спрямування (Ю.К. Бабанський, І.Л. Беленок, В.П. Беспалько, Л.М. Горбунова, Л.В. Кондрашова, Н.Є. Кузовльова, Л.М. Панчешнікова) засвідчило, що в них міститься багато цінних порад, які можуть надати істотну допомогу вчителю середньої школи, її адміністрації, а також працівникам і керівникам різних методичних структур в організації методичної діяльності на різних освітніх рівнях. Аналіз психолого-педагогічних праць показав, що сучасні вчені, в основному, розглядають окремі напрями вдосконалення методичної підготовки майбутніх викладачів-предметників (В.І. Земцова, Н.Д. Кучугова, В.Ф. Любічева, Л.М. Орлова, О.О. Таможня, Н.Л. Стефанова, Г.М. Чернобельська). В контексті обраної теми ми акцентуємо увагу на працях дослідників В.І. Ерошиної та Н.Г. Берденнікової, в яких представлено комплексне наукове обґрунтування місця, сутності, структури та змісту методичної діяльності у педагогічній системі, розглядаються питання систематизації методичної діяльності у закладах вищої освіти (ЗВО), аналізуються її структурно-функціональні зв'язки.

Тим не менш, питання, пов'язані з розробкою теоретичних положень, що стосуються забезпечення методичної підготовки у ЗВО адекватно цілям і задачам професійної освіти, вимагають додаткового розгляду.